

Miljørettet helsevern – Øvre Romerike

Oppsummeringsrapport tilsyn med basseng 2018

Foto: Nes svømmehall

Forfatter: Hilde Einmo

Sammendrag

Bading i basseng innebærer vanligvis liten risiko for å bli syk eller å skade seg. Det forutsetter at de som drifter badene har gode systemer for overvåkning og drift av anleggene.

Det ble gjennomført tilsyn med 11 bassenger, herunder åtte kommunale og 2 private. Det ble avdekket til sammen 13 avvik og 12 anmerkninger. På side 8 i rapporten, er det en oversikt over svømmehaller som har gjennomgått tilsyn. Etter hvert tilsyn er det utarbeidet en tilsynsrapport som er sendt virksomheten.

Hensikten med tilsynskampanjen, var å se om badeanleggene etterlever *Forskrift om badeanlegg, bassengbad og badstu m.v.* (bassengforskriften) på en tilfredsstillende måte. I tillegg var målet at kampanjen skal bidra til forbedring ved å fokusere på områder som har et forbedringspotensial. Kampanjen gir også en god oversikt over status ved bassengdriften på Øvre Romerike.

Tilsynene med bassenger på Øvre Romerike, viser at vannkvaliteten hovedsakelig er tilfredsstillende og innenfor bassengforskriftens grenseverdier. Med noen få unntak, er det stort sett god oversikt over vannkvalitet og god kontroll på desinfeksjonsprosessene i bassengene.

Det er likevel mangler i internkontrollsystemet ved 10 av 11 bassenger. Manglene er knyttet til overvåkning av vannkvalitet, prøvetakning, avviksbehandling, personsikkerhet og uklare ansvarsforhold og systemer for utleie. Drift og sikkerhet ved svømmehallene var i praksis god, men manglet forankring i et helhetlig skriftlig internkontrollsystem.

Internkontroll må få et større fokus i oppfølging av bassengdriften. Manglende internkontroll gjør ivaretagelse av forskriftens bestemmelser personavhengig og dermed sårbart. Internkontroll er lovpålagt.

Innhold

Sammendrag	2
Innledning	4
Bakgrunn	4
Lovgrunnlag.....	4
Tema for tilsynet.....	5
Organisering og ansvarsforhold i kommunale basseng	5
Helserisiko ved bading i basseng.....	5
Drift av basseng	5
Mikroorganismer	5
Skader og ulykker	6
Legionella	6
Gjennomføring av tilsynene	6
Gjennomføring.....	6
Regelverk.....	6
Tilsystema.....	7
Gjennomgått dokumentasjon før tilsyn	7
Resultater	8
Reviderte virksomheter.....	8
Funn	8
Sammenstilling av resultater	9
Internkontroll	9
Sikkerhet, rengjøring, utleie	10
Vannkvalitet, analyser og prøvetakningsfrekvens.....	12
Avslutning	14
Kilder	15

Innledning

Miljørettet helsevern – Øvre Romerike har gjennomført en tilsynskampanje med svømmehaller på Øvre Romerike i perioden november 2017 til juni 2018.

Alle svømmehaller som er tilgjengelig for allmennheten, skal ha tilfredsstillende helsemessige og hygieniske forhold, samt bidra til å hindre ulykker. Virksomheten skal ha et internkontrollsystem som ivaretar dette jf. *Forskrift om badeanlegg, bassengbad og badstu m.v.* av 1.8.1996 (bassengforskriften).

Det er skrevet rapport for hvert tilsyn. Denne rapporten sammenfatter tilsynene og foreslår forbedringer.

Det er gjennomført tilsyn ved svømmehaller i kommunene Hurdal, Eidsvoll, Nannestad, Nes og Ullensaker. Gjerdrum har ingen svømmehaller.

Bakgrunn

Lovgrunnlag

Miljørettet helsevern har gjennomført tilsynskampanje med virksomheter som omfattes av *Lov om folkehelsearbeid* kapittel 3 om miljørettet helsevern og *Forskrift for badeanlegg, bassengbad og badstu m.v.* Hensikten med tilsynet har vært å påse at virksomhetens internkontroll er hensiktsmessig og dekkende, og at aktiviteter utføres slik som beskrevet med hensyn til sikkerhet, vannkvalitet og hygieniske forhold ved badeanlegg og omkringliggende arealer. I tillegg er målet at kampanjen skal bidra til forbedring, samt gi en pekepinn om status i bassengdrift på generell basis.

Miljørettet helsevern – Øvre Romerike har ikke tidligere gjennomført tilsynskampanje med badeanleggene i regionene. Det er kun gjennomført hendelsesbasert tilsyn ved enkelte svømmehaller.

Etter gjennomført et hendelsesbasert tilsyn ved en av svømmehallene ultimo 2017 ble det besluttet å gjennomføre tilsyn ved alle badeanleggene på Øvre Romerike. Det ble ikke utført noen risikovurdering for prioritering av tilsyn med badeanleggene. Alle badeanleggene i regionen har fått tilsyn.

Tema for tilsynet

Valg av tema er blant annet begrunnet i funn og opplevelser ved tidligere hendelsesbaserte tilsyn. Miljørettet helsevern – Øvre Romerike var involvert i et tilsyn med Råholt bad ultimo 2017. Badeanlegget benyttet en rensemetode som ikke var klorbasert. Det ble avdekket flere avvik og anmerkninger som dannet grunnlaget som igangsettelse av en tilsynskampanje ved de øvrige badeanleggene på Øvre Romerike.

Organisering og ansvarsforhold i kommunale basseng

På Øvre Romerike er teknisk drift av badeanleggene tillagt respektiv kommune. Skolene, som primærbrukere, har ansvar for sikkerhet under bruk av svømmehallene. I Ullensaker kommune har enhet for kultur ansvar for utleie av badeanleggene i kommunen. Renhold utføres av kommunalt tilsatte renholdere.

To av bassengene ved dette tilsynet var private og driftes av sine eiere. Ingen av disse anleggene er åpne for allmennheten, men ett av bassengene kan leies ut for enkelte anledninger.

Helserisiko ved bading i basseng

Drift av basseng

God drift av bassenget, effektiv rensing av vannet, kontroll på antall badende og god ventilasjon i lokalene, minimerer risikoen for ubehag og sykdom ved bruk av basseng.

Mikroorganismer

Bading i basseng innebærer vanligvis liten risiko for å bli syk, men det forutsetter at vannbehandlingsprosessen, inkludert desinfeksjonsprosessen, fungerer tilfredsstillende. Risiko for smittespredning av mikroorganismer øker når vanntemperaturen stiger over 30°C, da dette gir gode vekstvilkår for bakterier. De vanligste rapporterte sykdommene er nese-, hals- og hudinfeksjoner. Mage- og tarminfeksjoner forekommer sjelden. Organismer som fører til de overnevnte sykdommene tilføres vannet av de badende. Høy tetthet blant badende vil øke risikoen for smitteoverføring. Personer med nedsatt immunforsvar, personer som oppholder seg mye i basseng f.eks. konkurransesvømmere og barn er utsatte grupper.

Skader og ulykker

Skader og ulykker i basseng og bassengområder forekommer sjelden, men kan medføre store konsekvenser. Glatt og hardt underlag, dårlige svømmeferdigheter, mange badende og uoversiktlige lokaler (badstue, dusj, garderobe), er aktuelle risikofaktorer. Systematisk arbeid når det gjelder oppsikt med personsikkerhet, opplæring av personell, regler ved utleie, maksimalt tall på antall badende og førstehjelpsutstyr, er nødvendig. Gode internkontrollsystemer vil være med på å forebygge uhell, skader og ulykker.

Legionella

I boblebad og dusjanlegg dannes små svevende vandrdåper (aerosoler) som kan føre til smitte av Legionella dersom det ligger til rette for det i vann- og avløpssystemet. Personer med nedsatt immunforsvar er ekstra utsatte.

Gjennomføring av tilsynene

Gjennomføring

Systemrevisjon ble lagt til grunn som metode for tilsyn og det var lagt opp til to - tre timers tilsyn i hver virksomhet som innebar fellesintervju/samtale, kort befaring og oppsummering. I forkant av møtene gjennomgikk Miljørettet helsevern – Øvre Romerike innsendt internkontrolldokumenter. Miljørettet helsevern – Øvre Romerike gjennomførte tilsynene med to - tre personer; seniorrådgiver, rådgiver og kommunelege. Fra virksomhetene var; ansvarlig for bassengbadet, ansvarlig for den daglige driften og driftstekniker tilstede. Det ble utarbeidet tilsynsrapport etter hvert tilsyn.

Regelverk

Virksomheter med badeanlegg er underlagt følgende regelverk:

- Folkehelseloven
- Forskrift for badeanlegg, bassengbad og badstue m.v.
- Rundskriv I-0862 fra Sosial og helsedepartementet med merknader til forskriften
- Forskrift om miljørettet helsevern kapittel 3a om legionellaforebygging
- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften). Forskriften gir en mer utførlig beskrivelse av hva internkontroll

er, og vil slik sett ha indirekte betydning for den rettslige forståelsen av *Forskrift for badeanlegg, bassengbad og badstu m.v.*

- Vannrapport 118 (Legionellaveileder) 2012

Tilsystema

Hensikten med tilsynet har vært å vurdere om virksomheten drives i henhold til krav som fremkommer av *Forskrift om badeanlegg, bassengbad og badstu m.v.* Hovedtema for tilsynet var primært internkontroll og vannkvalitet. Tilsynet omfattet forskriften i sin helhet, men med vekt på organisasjon, fordeling av ansvar og vannkvalitet.

Revisjonstema var:

- § 4 Ansvar. Internkontroll
- § 7 Krav til badeanlegg og omkringliggende arealer
- § 9 Opplæring og oppsikt med personsikkerhet
- § 10 Instruksjer til brukere
- § 15 Desinfeksjon
- § 16 Vannkvalitet
- § 17 Analyser og prøvetakningsfrekvens

Gjennomgått dokumentasjon før tilsyn

- Forskrift om badeanlegg, bassengbad og badstu m.v.
- Del av internkontrollsystemet som er relevant for dette tilsynet
- Beskrivelse av service- og vedlikeholdsprosedyrer på tekniske anlegg ved bassenget
- Analyselogg for kjemiske prøver (jf. §§ 15 og 17)
- Analyserapport etter prøver av vannkvalitetsparameterne i 2017 – 2018 (jf. §§ 16 og 17)
- Diverse korrespondanse og dokumenter

Resultater

Reviderte virksomheter

Øvre Romerike har 10 kommunale og 2 private bassenger. Et privat basseng var det usikkerhet rundt om falt inn under bassengforskriften og et annet har kommet til mot slutten av kampanjen. Et kommunalt basseng hadde tilsyn i 2017. Disse bassengene er ikke med i denne tilsynsomgangen. Et kommunalt basseng ble nedlagt i starten av kampanjen og ble derfor heller ikke inkludert.

Følgende basseng fikk tilsyn:

- Eidsvollhallen (kommunalt)
- Råholt bad (kommunalt)
- Nannestad ungdomsskole (kommunalt)
- Hurdalsjøen hotell og konferansesenter (privat)
- Hurdal syn- og mestringssenter (privat)
- Vesong ungdomsskole (kommunalt)
- Allergot ungdomsskole (kommunalt)
- Nordby ungdomsskole (kommunalt)
- Gjestad bo- og aktivitetssenter (kommunalt)
- Nes svømmehall (kommunalt)
- Neskollen skole (kommunalt)

Funn

Dette kapitlet oppsummerer de funn som er beskrevet i tilsynsrapportene utarbeidet etter tilsyn med svømmehallene. Kapitlet er delt inn i ulike kategorier av funn og det gis en generell vurdering av hovedutfordringene innenfor hver kategori.

Det er gjennomført tilsyn ved til sammen 11 svømmehaller, hvorav 9 er kommunale og 2 er private. Det ble til sammen avdekket 13 avvik og 12 anmerkninger fra bestemmelser i bassengforskriften. Avvik defineres som mangel på oppfyllelse av myndighetens krav. Anmerkning er forhold som ikke omfattes av definisjonen for avvik, men der tilsynsmyndigheten mener det er et forbedringspotensial.

Sammenstilling av resultater

	Avvik	Anmerkninger
Mangelfull internkontroll, jf. § 4. Ansvar. Internkontroll	2	6
Mangelfull internkontrollen er med hensyn til oppsikt med personsikkerhet, jf. forskriftens § 9	2	
Manglende oppslag om hvilke instruksjoner som skal følges av brukere, jf. § 10.	2	5
Manglende utjevningmulighet, jf. § 14		1
Manglende rutiner for prøvetakning av vannkvalitet, jf. § 16	3	
Manglende rutiner for analyse og prøvetakningsfrekvens, jf. § 17	2	

Internkontroll

Forskrift for badeanlegg, bassengbad og badstu m.v. § 4. Ansvar. Internkontroll

De som eier eller driver badeanlegg har ansvar for å påse at bestemmelsene gitt i eller i medhold av denne forskriften overholdes.

Eier av badeanlegget skal påse at det er etablert et internkontrollsystem.

Internkontrollsystemet skal sikre at badeanlegget planlegges, etableres og drives slik at forskriftens bestemmelser oppfylles.

Det er mangelfull internkontroll for oppfølging av vannkvalitet og drift i 8 av 11 svømmehaller. I tilsynsrapportene kommer det frem at bassengene i varierende grad mangler system for avviksbehandling, sentrale prosedyrer for driften av bassengene og prosedyrer for oppfølging av vannkvalitet. Det ble gitt 2 avvik og 6 anmerkninger. Anmerkningene tenderte til avvik, men på grunn av personalets kompetanse og erfaring førte ikke mangelen til at forskriften ble brutt på vesentlige punkter.

I tilsynsrapportene kommer det frem at bassengene manglet system for avviksbehandling, sentrale prosedyrer for driften av bassengene og prosedyrer for oppfølging av vannkvalitet.

Mangelfull internkontroll innebærer at virksomheten ikke kan dokumentere at den følger regelverket. Internkontrollsystemet skal blant annet inneholde styringsdokumenter, prosedyrer, ansvars- og rapporteringslinjer og et avvikssystem. Internkontroll er lovpålagt i alle virksomheter.

Mangelfull internkontroll gjør virksomheten sårbar i forbindelse med f.eks. sykdom av personell eller å fange opp og håndtere svikt i f.eks. vannkvalitet. Internkontroll må få større fokus i bassengdrift generelt slik at driften blir mindre personavhengig. Kompetanseheving kan være et aktuelt tiltak.

Sikkerhet, rengjøring, utleie

Forskrift for badeanlegg, bassengbad og badstu m.v. § 9. Opplæring og oppsikt med personsikkerhet

Den som eier eller driver badeanlegg plikter å påse at både personellet som holder oppsikt med personsikkerhet i anlegget og personellet som gjennomfører den praktiske drift av sirkulasjonssystemet, er gitt tilfredsstillende opplæring

Det skal være driftsrutiner for tilfredsstillende oppsikt med personsikkerhet i badeanlegget

Det ble ved 2 badeanlegg, skolebassenger, avdekket mangelfull internkontroll med hensyn til oppsikt med personsikkerhet, jf. § 9. Det ble under tilsynet avdekket at det rådet usikkerhet om hvordan eier sikrer at personell som skal holde oppsikt med sikkerheten i badeanlegget har tilfredsstillende opplæring. Primært gjelder dette eksterne brukere som andre skoler og leietakere.

I henhold til forskriften (§ 4) er det den som eier eller driver badeanlegg som har ansvar for å påse at bestemmelsene i forskriften etterleves. Eier skal påse at det er etablert et internkontrollsystem som sikrer at badeanlegget drives i henhold til forskriftens bestemmelser. Tilsynsmyndigheten oppfatter at det er uklart hvordan bestemmelsene om personsikkerhet (§ 9) ivaretas. Det later til at det er usikkerhet om hvordan det dokumenteres at personer med ansvar for personsikkerhet har nødvendig opplæring og trening. Det er også uklart om hvem som skal kontrollere dette. Primært gjelder dette eksterne brukere. Internkontrollen bør inneholde oppdatert oversikt over personer med ansvar for personsikkerhet, samt dokumentasjon av at disse har gjennomgått nødvendig opplæring og trening. Det bør også angis dato for fornyet prøve.

Flere av bassengene i kommunene på Øvre Romerike leies ut til ulike grupper. I forbindelse med tilsynet ble kontrakter og utleieprosedyrer gjennomgått. Dette innebærer blant annet regler for oppsikt med badende og krav til livredningskompetanse hos leietakerne.

Det ble ikke gitt avvik eller anmerkning fra bassengforskriftens bestemmelser om renhold. Renholdet ved badeanleggene på Øvre Romerike fremstår generelt som bra.

Forskrift for badeanlegg, bassengbad og badstu m.v. § 10. Instruksjoner til brukere

I badeanlegget skal det være lett synlig oppslag om hvilke instruksjoner som skal følges av brukere

Det er manglende lett synlige oppslag med instruksjoner til brukere i 7 av 11 svømmehaller. I tilsynsrapportene kommer det frem at bassengene i varierende grad mangler lett synlige oppslag. Det ble gitt 2 avvik og 5 anmerkninger.

Under befaring ble det observert helt manglende oppslag ved 2 badeanlegg. 5 andre badeanlegg hadde lite synlige og delvis manglende oppslag.

Forskriften gir ikke detaljerte krav om utforming og plassering av oppslag. Etter tilsynsmyndighetens mening bør det være flere og tydeligere oppslag om regler for bruk av svømmehallene. Dette gjelder både regler for personlig hygiene og sikkerhets-/ordensregler. I tillegg bør det også være oppslag om rutiner for ulykker og brann.

Personlig hygiene er en av de viktigste faktorene for å sikre stabil drift og god vannkvalitet i et svømmebasseng.

Vannkvalitet, analyser og prøvetakningsfrekvens

Forskrift for badeanlegg, bassengbad og badstu m.v. § 16. Vannkvalitet

Vannet i bassenget skal være hygienisk tilfredsstillende. Vannet skal være klart, uten farge og innbydende til bading. Bunnen skal kunne ses tydelig i alle deler av bassengbadet.

Vannet skal tilfredsstillende følgende krav:

Parameter	Måleenhet	Laveste tillatte verdi	Høyeste tillatte verdi
Fargetall	Mg/l Pt		5
Turbiditet	FTU		0,5
Surhetsgrad	pH	7,2	7,6
Kimtallsbakterier ved 37°C	Pr ml.		10
Pseudomonas aeruginosa	Pr 100ml		0
KOF Mn	Mg/l O		4

Innholdet av aminer og organiske stoffer skal holdes på et tilfredsstillende nivå slik at det ikke dannes hygienisk betenkelige eller ubehagelige stoffer i vannet som følge av den øvrige vannkvalitet.

Totalt ble det gitt 5 avvik vedrørende manglende oversikt over bassengvannet kvalitet og manglende rutiner for prøvetakning av vannkvalitetsparametere.

Avvikene ble funnet ved 3 badeanlegg. To av disse badeanleggene hadde ved tilsynstidspunktet en ikke-klorbasert rensemetode. Badeanleggene har samme eier. Virksomheten hadde ikke rutiner som sikrer etterlevelse av kravene til vannkvalitet slik de framgår av forskriften. Spesielt gjaldt dette rutiner ved påvisning av kimtall, jf. § 16, over tillatt grenseverdi. Det foreligger dokumentasjon av at bassengvann, over tid og gjentatte ganger, inneholdt bakterier over tillatt grense (kimtall > 10 cfu/ml). Internkontrollen inneholdt mangelfulle rutiner for hvilke tiltak som skulle iverksettes og anleggseier ga uttrykk for en annen fortolkning av regelverket enn

tilsynsmyndigheten, med en egen tilnærming til kravene som er fastsatt i forskriften. Det ble i forkant av tilsynet påvist *Pseudomonas aeruginosa* ved ett av anleggene.

Tilsynsmyndigheten var flere ganger i kontakt med Folkehelseinstituttet for å få klarhet i tolkning av forskriften.

I dette tilfellet ble det i kommunestyret besluttet å endre rensemetode til en klorbasert metode.

Det ble avdekket manglende prøver av vannkvalitet ved ett anlegg. Avviket bygget på manglende dokumentasjon av vannkvaliteten slik som definert i forskriftens § 16. Forskriften gir ikke konkrete anvisninger om hvor ofte slike prøver skal tas. Vanlig praksis er at slike prøver tas hvert kvartal i offentlige basseng.

Forskrift for badeanlegg, bassengbad og badstu m.v. § 17. Analyser og prøvetakingsfrekvens

Ved ethvert bassengbad skal det tas analyser av vannkvalitetsparametere med tilstrekkelig prøvetakingsfrekvens for å holde oversikt over bassengvannets kvalitet, og for å sikre tilfredsstillende hygieniske forhold ved drift av bassengbadet.

Ved ethvert bassengbad skal det være utstyr for å måle vannets temperatur og pH-verdi.

Prøvefrekvensen må være begrunnet i en konkret vurdering av risiko. Det kan også være hensiktsmessig å nedfelle i internkontrollen at det tas ekstra prøver ved avvik, f. eks ved avføring eller oppkast i vannet.

Dokumentasjon av vannkvalitet må kunne legges fram for tilsynsmyndigheten. Prøveresultat må derfor journalføres.

Ved de øvrige 8 badeanleggene var det hovedsakelig tilfredsstillende vannkvalitet innenfor bassengforskriftens grenseverdier. Det er stort sett god oversikt over vannkvaliteten og god kontroll på desinfeksjonsprosessen i bassengene.

Alle bassengene tok daglige kjemiske prøver og avlesninger av fritt og bundet klor, pH og temperatur. Prosedyrer for håndtering av akutt forurensning av basseng var stort sett bra ved alle anleggene, om enn noe mangelfull nedfelling i internkontrollsystemet ved enkelte anlegg.

Avslutning

Det har under tilsynet vært et godt samarbeid mellom Miljørettet helsevern – Øvre Romerike og de respektive badeanleggene. Avvik og anmerkninger, samt kommentarer er tatt til etterretning ved alle tilsynsobjektene.

Det vil heretter bli gjennomført jevnlige tilsyn med badeanlegg på Øvre Romerike.

Rapporten sendes til kommunene og svømmehaller omfattet av tilsynet.

Kilder

- Folkehelseloven
- Forskrift for badeanlegg, bassengbad og badstue m.v.
- Rundskriv I-0862 fra Sosial og helsedepartementet med merknader til forskriften
- Forskrift om miljørettet helsevern kapittel 3a om legionellaforebygging
- Forskrift om systematisk helse-, miljø- og sikkerhetsarbeid i virksomheter (internkontrollforskriften). Forskriften gir en mer utførlig beskrivelse av hva internkontroll er, og vil slik sett ha indirekte betydning for den rettslige forståelsen av *Forskrift for badeanlegg, bassengbad og badstu m.v.*
- Vannrapport 118 (Legionellaveileder) 2012
- Samlerapport. Tilsynskampanje med sikkerhet og vannkvalitet i svømmehaller i Oslo kommune
- Oppsummeringsrapport tilsyn med basseng 2015 i Bærum kommune
- Retningslinjer for vannbehandling i offentlige bad, Norsk Bassengbad Teknisk Forening
- Vannkvalitet og vannbehandling i bade- og svømmeanlegg, NIVA